

Zuzana Candigliota, advokátka

vedená v seznamu advokátů České advokátní komory pod ev. číslem: 16127

Kancelář Burešova 615/6, 602 00 Brno, Česká republika | IČ 03746933 | číslo účtu 2200755319/2010

Tel. +420 607 005 043 | E-mail advokatka@candigliota.cz | Datová schránka by2wpca

Nejvyššímu soudu

Burešova 20

657 37 Brno

prostřednictvím

Obvodního soudu pro Prahu 2

Francouzská 19/808

120 00 Praha 2

sp. zn.: 17 C 30/2017

V Brně dne 19. 11. 2018

Žalobkyně: ██████████, nar. ██████████

trvale bytem ██████████

Zastoupena: Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, 602 00 Brno

Žalovaná: Česká republika – Ministerstvo práce a sociálních věcí

se sídlem Na Poříčním právu 1/376, 120 00 Praha 2

Dovolání žalobkyně

- proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. 8. 2018, č. j. 70 Co 212/2018-165

Příloha:

- podklady o rozhodování o nákladech řízení ve věci vedené před Městským soudem v Brně, sp. zn. 23 P 64/2012

I. Úvod dovolání

Toto dovolání se týká několika aspektů ne/přiměřenosti náhrady újmy za nesprávný úřední postup, který spočíval ve zcela bezdůvodně podaném návrhu ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) na nařízení výchovného opatření, v důsledku kterého žalobkyně po delší dobu žila ve stresu a v obavách z hrozícího odebrání její dcery, o kterou se přitom po všech stránkách řádně starala.

Rozhodnutím odvolacího soudu byl sice konstatován nesprávný úřední postup a porušení povinnosti OSPOD prakticky ve všech aspektech jeho činnosti, ale rozhodnutím je de facto „potrestána“ žalobkyně, neboť přiznané zadostiučinění jí ani nepokrývá důvodně vynaložené náklady na advokáta, kterého si musela zajistit v reakci na nezákonný postup OSPOD, natož aby jí tím byly kompenzovány způsobené útrapy.

Takové rozhodnutí je nespravedlivé, uráží obyčejné lidské cítění (ve smyslu občanského zákoníku) a je v rozporu s ústavně zaručeným právem na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem a v rozporu s právem na spravedlivý proces.

II. Vymezení dovolání a jeho přípustnosti

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 15. 2. 2018, č. j. 17 C 30/2017-107, byla výrokem I. zamítnuta žaloba o zaplacení 60.000 Kč (náhrada majetkové a nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem), výrokem II. zastaveno řízení o zaplacení částky 10.000 Kč (na základě částečného zpětvzetí návrhu z důvodu mimosoudního úhrady ze strany žalované), výrokem III. byla žalobkyni uložena povinnost nahradit žalované náklady řízení ve výši 600 Kč.

Na základě odvolání žalobkyně proti výrokům I. a III. rozsudku soudu prvního stupně rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 8. 2018, č. j. 70 Co 212/2018-165, tak, že výrokem I. změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaná je povinna žalobkyni zaplatit částku 10.000 Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku, jinak v tomto výroku rozsudek potvrdil, dále výrokem II. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a též zasahuje do ústavně chráněných práv žalobkyně, proto proti němu žalobkyně podává v plném rozsahu dovolání ve smyslu § 236 a násl. o. s. ř.

Přípustnost dovolání dovozujeme na základě § 237 o. s. ř. ze skutečnosti, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek:

- při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu,
- které nebyly v rozhodování odvolacího soudu dosud vyřešeny.

Kromě toho také přípustnost dovozujeme z ustálené judikatury Ústavního soudu, podle které je dovolání přípustné i tehdy, jestliže napadeným rozhodnutím odvolacího soudu bylo zasaženo do základních práv dovolatele.

Právní otázky a porušená základní práva budou předestřeny a blíže rozvedeny v dalším textu.

Napadený rozsudek byl doručen právní zástupkyni žalobkyně dne 18. 9. 2018, proto je dovolání podáváno v zákonné dvouměsíční lhůtě, neboť lhůta končí v pondělí dne 19. 11. 2018.

III. Právo na přiměřenou náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem

Odvolací soud

Odvolací soud ve svém rozsudku učinil skutková zjištění a z nich dovodil, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu:

17. Odvolatelce je nutno dát za pravdu v tom, že **OSPOD nejen že nevedl spisovou dokumentaci týkající se nezletilé pečlivě a úplným způsobem** (zcela scházejí záznamy o některých úkonech, např. o podnětu, který vedl k pohovoru s žalobkyní dne 16.2.2015 nebo k rozhovoru s otcem nezletilé dne 8.2.2016, o telefonických rozhovorech aj.), především však **inicioval řízení před soudem zjevně ve snaze být nápomocen škole, která „měla problémy s nezletilou“** (což jasně plyne z díkce návrhu) **a postupem, který byl zjevně v rozporu s tím, co OSPOD ukládá zákon o sociálně právní ochraně dětí** (zejména zásady proporcionality a subsidiarity dle § 9a zák. č. 359/1999 Sb.) a vyhl. č. 473/2012 Sb. jako jeho prováděcí předpis (standarty kvality sociálně právní ochrany dětí). Z obsahu spisu OSPOD je zřejmé, že OSPOD měl rodinu v evidenci již od r. 2010, avšak to pouze v souvislosti s řízeními týkajícími se úpravy výchovy a výživy nezletilé; **pokud v této souvislosti šetřil její poměry, činil tak vždy se závěrem, že matka o ni pečuje dobře.** Ze spisu není zřejmé, na základě čeho ani jakým způsobem byla matka pozvána na OSPOD k vysvětlení, jež poskytla podle protokolu dne 16.2.2015 a z jehož obsahu lze dovodit, že se jednalo o podnět školy, kterou nezletilá navštěvovala. Z dalších dokladů se však podává, že v té době již vyvíjela žalobkyně intenzivní snahu pomoci své dceři v problematické situaci, kdy se u ní projevovaly známky jejího přetěžování ve škole, které bylo konstatováno i k tomu kvalifikovanými odborníky (zpráva klinické psychologičky z 24.2.2015, zpráva z ped.-psychologické poradny z 30.3.2015), přičemž tato její snaha se ve škole tehdy neseťkávala s pochopením; škola považovala za nejvhodnější řešení odchod nezletilé do jiné školy a k tomu se také zjevně snažila žalobkyni přimět (např. dopis z 24.2.2016, úřední záznam o hovoru s otcem nezletilé na OSPOD dne 8.2.2016). **Podle obsahu spisu OSPOD faktická péče matky o dceru tehdy nebyla OSPOD hodnocena jinak než dosud, tj. kladně** (zpráva z 18.5.2015). Závěr soudu I. stupně, že podání návrhu OSPOD na uložení výchovného opatření předcházely aktivity, které tento postup odůvodnily, a že OSPOD se snažil být nápomocen při řešení problémů se školou, neodpovídá provedenému dokazování. Z obsahu spisu se předně ani v nejmenším nepodává, že by problémy nastaly „s nástupem nezletilé do školy“, jak nesprávně uvedl soud I. stupně v odůvodnění rozsudku. Nezletilá nastoupila do první třídy v září 2013 a ze spisu OSPOD neplynou žádné skutečnosti, z nichž by bylo možno dovodit, že již tehdy začaly „problémy“, které vyústily v podání návrhu na nařízení výchovného opatření. **Tento spis neobsahuje také žádné záznamy o tom, že by podání návrhu OSPOD předcházela jeho vlastní konkrétní zjištění např. o zanedbávání péče o nezletilou.** Z tohoto spisu je naopak zřejmé, že návrh podal na základě podnětů ze školy, přičemž s ohledem na způsob vedení spisu nelze vyloučit, že některé tyto podněty a jejich konkrétní obsah – např. telefonáty – nejsou vůbec zaznamenány. **Především se však z tohoto spisu nepodává, že by OSPOD před podáním návrhu soudu s žalobkyní jako matkou nezletilé o věci přinejmenším hovořil – tím spíše pak ne, že by provedl vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny** (§ 1 vyhl. č. 473/2012 Sb.) **a vypracoval individuální plán ochrany dítěte** (§ 2 téhož předpisu), **považoval-li nezletilou za dítě ohrožené tak vážně, že inicioval řízení o nařízení výchovného opatření.** Obsah v úředním záznamu zachyceného pohovoru OSPOD s otcem nezletilé však dokládá tvrzení matky, že jim bylo sděleno, že OSPOD právě v souvislosti s „problémy školy s matkou nezletilé“ uvažuje o nařízení ústavní výchovy nezletilé, a s tím že bude podávat návrh na výchovné opatření. Na základě těchto zjištění plynoucích ze zopakovaného dokazování učinil odvolací soud vlastní skutkový závěr, že **OSPOD MÚ Brno – Židenice podal k soudu návrh na nařízení výchovného opatření, aniž by postupoval v souladu se zásadami proporcionality a subsidiarity, jak mu ukládaly pro něj závazné předpisy** (§ 9a zák. č. 359/1999 Sb. a standarty kvality sociálně právní ochrany dětí popsané ve vyhl. č. 473/2012 Sb.), a nadto že **důvodem podání návrhu**

nebyla konkrétní zjištění OSPOD o nedostatcích v péči o nezletilou, ale snaha napomoci škole v šikanózním postupu vůči žalobkyni jako matce nezletilého dítěte, které s ohledem na svůj zdravotní stav potřebovalo tomu odpovídající speciální přístup, matka však nechtěla nechat nezletilou vzdělávat v segregované škole a snažila se zajistit podmínky pro její vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu.

18. Shora uvedené skutkové zjištění je nutno po právní stránce kvalifikovat jako nesprávný úřední postup, jehož se dopustil OSPOD MÚ Brno – Židenice. (...)

Nemajetkovou újmu odvolací soud ji posoudil následovně:

19. Pokud jde o nemajetkovou újmu, žalobkyně popsala, jak se tehdy probíhající řízení o předběžném opatření s výslovně předestřenou úvahou OSPOD o potřebnosti nařízení ústavní výchovy negativně promítlo v jejím životě. (...) Z listin obsažených ve spisu OSPOD je zřejmé, **jaké úsilí věnovala žalobkyně snaze prosadit oprávněný zájem své nezletilé dcery na vzdělávání v běžné, tedy nikoli segregované základní škole, a nelze pochybovat o tom, jak zraňující pro ni byla situace, kdy OSPOD inicioval soudní řízení, v němž de facto zpochybnil její rodičovské kompetence, postaviv se bez dalšího na stranu školy, která na specifické potřeby nezletilé náležitě nereagovala a s matkou hájící její zájmy v podstatě „bojovala“, a to aniž by předtím celou situaci zkusil řešit méně zatěžujícími a věci adekvátními cestami. Vznik nemajetkové újmy na straně žalobkyně má proto odvolací soud za zjištěný. Lze připomenout, že měla-li snad žalobkyně nějaké pochybnosti v této věci, v průběhu řízení je ztratila, když žalobkyni poskytla jako finanční satisfakci za nemajetkovou újmu částku 10 000 Kč.**

20. Žalobkyni poskytnuté finanční zadostiučinění v částce 10 000 Kč nepovažuje odvolací soud za satisfakci plně odpovídající vzniklé újmě. **S ohledem na to, že se jednalo o intenzivní zásah do osobnostních práv žalobkyně, podle názoru odvolacího soudu je přiměřeným zadostiučiněním částka 10 000 Kč za každý rok soudního řízení, které OSPOD vlastním nesprávným úředním postupem vyvolal a v němž pak musela žalobkyně čelit nedůvodnému zpochybnění jejích rodičovských kompetencí. Protože žalobkyně již obdržela částku 10 000 Kč, odvolací soud jí částečnou změnou zamítavého výroku napadeného rozsudku přiznal dalších 10 000 Kč (za cca dva roky řízení celková částka 20 000 Kč). Požadavek na přiznání dalších 20 000 Kč za nemajetkovou újmu opodstatněným neshledal, neboť nelze odhlédnout od skutečnosti, že žalobkyně byla v uvedeném řízení zastoupena advokátem, nečelila tedy návrhu OSPOD sama a bez kvalifikované pomoci.**

Majetkovou újmu odvolací soud posoudil takto:

21. Pokud jde o částku 30 000 Kč, kterou požadovala žalobkyně jako náhradu majetkové škody, jež jí vznikla vynaložením nákladů na právní pomoc, v této části posouzení opodstatněnosti žaloby soud I. stupně nepochybil, když žalobu s odkazem na ust. § 31 zák. č. 82/1998 Sb. jako nedůvodnou zamítl. **O nákladech právního zastoupení žalobkyně v řízení o návrhu OSPOD na nařízení výchovného opatření bylo soudem rozhodnuto v usnesení, jímž soud řízení končil. Není proto možné, aby o téže otázce rozhodoval soud nyní znovu v jiném řízení. Také v této části proto byl zamítavý výrok napadeného rozsudku jako věcně správný potvrzen (§ 219 o.s.ř.).**

Důvod dovolání a právní otázky

Důvodem dovolání je nesprávné právní posouzení věci (resp. absentující právní hodnocení, neboť soud svoje rozhodnutí nepodložil žádnou právní úpravou či judikaturou), které spočívá v následujících nesprávných právních názorech, které zasahují do základních práv žalobkyně (důvod přípustnosti dovolání):

- Přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem lze paušálně stanovit bez vypořádání se s kritérii pro stanovení výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu stanovenými zákonem a judikaturou a bez přihlídnutí k nim.

- Pokud je žalobkyně v řízení o výchovném opatření zastoupena advokátem, je to důvodem pro snížení výše finančního zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.
- Přiměřenou náhradu nemajetkové a majetkové újmy za nesprávný úřední postup lze stanovit v nižší výši, než jsou skutečné a odůvodněné náklady poškozeného, které musel vynaložit na obranu před nesprávným úředním postupem a jeho následky.

Na rozdíl od odvolacího soudu jsme přesvědčeny, že správné právní názory jsou níže uvedené (tučně a podtrženě). Pod nimi jsou uvedeny právní otázky, na jejichž vyřešení závisí napadené rozhodnutí.

Přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem nelze stanovit paušálně, ale je potřeba se vypořádat s kritérii pro stanovení výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která jsou stanovena zákonem a vyložena soudní judikaturou a přihlídnout k těmto kritériím.

- Otázka: Je možné přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem paušálně stanovit bez vypořádání se s kritérii pro stanovení výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu stanovenými zákonem a judikaturou a bez přihlídnutí k nim?
- *Odchýlení se od ustálené praxe dovolacího soudu a porušení práva na spravedlivý proces*

Pokud je žalobkyně v řízení o výchovném opatření zastoupena advokátem, není to důvodem pro snížení výše finančního zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

- Otázka: Je zastoupení žalobkyně v řízení o výchovném opatření advokátem důvodem pro snížení výše finančního zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu?
- *Dosud nevyřešená otázka v rozhodování dovolacího soudu*

Přiměřenou náhradu nemajetkové a majetkové újmy za nesprávný úřední postup nelze stanovit v nižší výši, než jsou skutečné a odůvodněné náklady poškozeného, které musel vynaložit na obranu před nesprávným úředním postupem a jeho následky.

- Otázka: Lze přiměřenou náhradu nemajetkové a majetkové újmy za nesprávný úřední postup stanovit v nižší výši, než jsou skutečné a odůvodněné náklady poškozeného, které musel vynaložit na obranu před nesprávným úředním postupem a jeho následky?
- *Dosud nevyřešená otázka v rozhodování dovolacího soudu*

Je možné přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem paušálně stanovit bez vypořádání se s kritérii pro stanovení výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu stanovenými zákonem a judikaturou a bez přihlídnutí k nim?

Pravidla pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění stanoví občanský zákoník zejména v následujících ustanoveních:

§ 2956: „Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“

§ 2957: „Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti,

pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.“

Kromě toho občanský zákoník v § 2955 stanoví: „Nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu soud.“ (Přitom podle § 2894 odst. 2 se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.)

Podle § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo. Pro případy průtahů v řízení jsou v odst. 3 stanovena kritéria, ke kterým je nutno přihlédnout, v souvislosti s projednávaným případem (který sice není o průtazích v řízení, ale podpůrně lze k těmto kritériím přihlédnout) přichází v úvahu zohlednění celkové délky řízení, jednání poškozeného, postupu orgánu veřejné moci, významu předmětu řízení pro poškozeného.

Právní úprava tedy stanoví řadu kritérií, ke kterým musí soudy přihlížet. V projednávaném případě bylo na místě zohlednit zavinění sociálních pracovníků, neboť si musely být s ohledem na svoji profesi a vzdělání vědomy, že nejednají v zájmu nezletilé a nejednají v souladu se zákonem. Nelze dospět k jinému závěru, než že jednaly úmyslně s cílem poškodit žalobkyni a její dceru. Dále bylo potřeba vyhodnotit, že OSPOD zneužil závislost poškozeného na škůdci, resp. svoje postavení orgánu veřejné moci nad jednotlivci (matkou a dcerou), které se nemohly hned účinně bránit, ale byly nedobrovolně vystaveny dlouhotrvajícímu bezdůvodnému a šikanóznímu postupu zasahujícímu závažným způsobem do soukromého a rodinného života. Také bylo potřeba vzít v potaz diskriminaci poškozeného s ohledem na zdravotní postižení (ne přímo žalobkyně, ale její dcery). Soud byl při stanovení výše finančního zadostiučinění povinen se vypořádat s jednotlivými okolnostmi případu a určit tuto výši na základě spravedlivého uvážení těchto okolností. Zcela zásadní okolností bylo jistě to, že žalobkyně nijak nepochybila v péči o svou dceru a naopak bylo prokázáno, že se o dceru řádně starala a hájila její práva včetně práva na vzdělání. Soud se ovšem s okolnostmi případu nevypořádal a přistoupil k nijak neodůvodněnému stanovení paušální výše zadostiučinění v částce 10.000 Kč za každý rok soudního řízení, který bylo vyvoláno nesprávným úředním postupem OSPOD.

Zde je namístě zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011, podle kterého: *„Paušalizace výše přiměřeného zadostiučinění proto není namístě. To ovšem neznamená, že nemohou či nemají existovat předem daná obecná kritéria, k nimž soudy přihlížejí při stanovení toho, co lze v individuálním případě považovat za adekvátní zadostiučinění. Výše zopakovaná obecná kritéria pro stanovení formy či výše zadostiučinění si tak zaslouží určitou konkretizaci.“*

Z tohoto rozsudku, který se sice týká zadostiučinění za nezákonné trestní stíhání, vyplývají kritéria, které lze vztáhnout i na projednávaný případ, zejména 1) povaha projednávané věci (hrozící odebrání dítěte, jeden z nejzávažnějších zásahů do soukromého a rodinného života), 2) délka řízení (dva roky trvající stres a obavy a nutnost se právně bránit, nemožnost poklidně žít a věnovat se jiným záležitostem), 3) následky v osobnostní sféře poškozeného.

Dále z rozsudku vyplývá, že soudem přiznané zadostiučiněné musí odpovídat výši přiznaného zadostiučinění v případech, které se v podstatných znacích (poměřovaných zejména s ohledem na uvedená kritéria) shodují. Jinak vyjádřeno, výše přiznaného zadostiučinění by se neměla bez zjevných a podstatných skutkových odlišností konkrétního případu podstatně odlišovat od zadostiučinění přiznaného v případě skutkově obdobném. Významnější odchylka je v tomto směru možná jen tehdy, bude-li též soudem řádně a přesvědčivě zdůvodněna (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3867/2011).

V projednávaném případě se ovšem soud s žádným srovnáním s podobnými případy nezabýval a stanovil „paušální“ výši zadostiučinění bez zohlednění jakýchkoli zákonných a judikaturou dovozených kritérií. Tím se odklonil od ustálené judikatury jak Nejvyššího soudu, tak i Ústavního soudu.

Například podle nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2014, sp. zn. I.ÚS 4227/12, při posuzování nároků uplatňovaných podle zákona č. 82/1998 Sb. musí obecné soudy v každém případě dbát na to, aby fakticky nedošlo vyprázdnění substantivního základního práva dle čl. 36 odst. 3 Listiny při použití jeho zákonného provedení. Při stanovení výše zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu jsou obecné soudy povinny přihlídnout ke všem relevantním konkrétním okolnostem případu.

Žalobkyně ve své žalobě v části s odůvodněním výše nemajetkové újmy (odst. 52 a násl.) uvedla následující:

„Při stanovování výše nemajetkové újmy je nutno vycházet z individuálního posouzení situace. Například při stanovení výše nemajetkové újmy při průtazích v řízení vychází soudy ze stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 13. 2011, sp. zn. Cpin 206/2010 k výkladu zákona č. 82/1998 Sb., který pro průtahy v soudním řízení stanovuje přiměřenou výšku zadostiučinění mezi 15.000,- Kč až 20.000,- Kč za každý rok déle trvajícího soudního řízení. V případech správních řízení, kdy je lhůta pro jejich ukončení zpravidla 30denní, se pak za takovou jednotku dá považovat jeden měsíc déle trvajícího řízení, případně trvajícího nesprávného úředního postupu.

Pro srovnání Evropský soud pro lidská práva uděluje v případech porušení práva na rodinný život odškodnění ve výši několika tisíc eur. Případu Havelkovi proti České republice Evropský soud udělil odškodnění ve výši 10 000 EUR (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007, stížnost č. 23499/06), stejně tak postupoval v případě Walla a Wallová proti České republice (rozsudek ze dne 26. října 2006, stížnost č. 23848/04).

Ačkoli v případě žalobkyně ještě nedošlo k odebrání nezletilé dcery a jedná se stále toliko o hrozbu, ta je umocněna represivním, nepřátelským a ponižujícím jednáním správního orgánu. Dlouhotrvající bezmoc a strach o svou dceru jsou navíc přinejmenším srovnatelné s psychickými útrapami, kterými prochází účastník řízení před soudem při průtazích. V těchto případech se přitom vznik nemajetkové újmy presumuje.

S ohledem na výše uvedené žalobkyně považuje 40.000 Kč za přiměřenou výši náhrady nemajetkové újmy v penězích.“

Je třeba poznamenat, že tuto částku žalobkyně vyčíslila za období od podání návrhu na výchovné opatření dne 10. 2. 2016 do podání žaloby dne 8. 3. 2017, tedy zhruba za jeden rok probíhajícího řízení o výchovném opatření na návrh OSPOD.

Tím, že se odvolací soud s touto argumentací v žalobě nijak nevypořádal, došlo též k porušení práva žalobkyně na spravedlivý proces, konkrétně práva na odůvodnění rozhodnutí (nález ÚS ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03).

Je zastoupení žalobkyně v řízení o výchovném opatření advokátem důvodem pro snížení výše finančního zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu?

Ust. § 2953 občanského zákoníku upravuje snížení náhrady újmy tak, že:

(1) Z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

(2) Odstavec 1 se nepoužije, způsobil-li škodu ten, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, porušením odborné péče.

To, že se žalobkyně v řízení o výchovném opatření nechala zastoupit advokátem, což bylo její plné právo, není podle našeho názoru možné zohlednit tak, že je to důvodem pro snížení výše finančního zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Naopak v tomto případě došlo z našeho pohledu k úmyslnému způsobení újmy a také došlo k tomu, že újmu způsobil pracovníce OSPOD, které se hlásily k odbornému výkonu své profese. Tudíž při splnění alespoň jednoho z těchto kritérií (úmysl nebo odborný výkon) nelze náhradu újmy snižovat.

Absurdita zohlednění zastoupení advokátem jako důvodu pro snížení výše náhrady nemajetkové újmy se v tomto případě ukazuje zejména v souvislosti s tím, že náklady na advokáta žalobkyni nebyly přiznány ani v samotném řízení o výchovném opatření, které bylo nakonec zastaveno, ale nebyly jí přiznány ani jako vzniklá škoda v řízení o náhradu újmy za nesprávný úřední postup. Tudíž to, že žalobkyně v reakci na nesprávný úřední postup byla nucena vyhledat služby advokáta, jí přitížilo nejen v tom, že náklady s tím spojené jí nebyly ani v jednom řízení přiznány, ale ještě to bylo důvodem pro snížení výše náhrady nemajetkové újmy.

Výklad zákona přijatý odvolacím soudem je proto v rozporu se spravedlivým uvážením okolností případu (§ 2955 obč. zák.) i v rozporu s pravidlem, že výklad právního předpisu nesmí vést k bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění (§ 2 odst. 3 obč. zák.).

Lze přiměřenou náhradu nemajetkové a majetkové újmy za nesprávný úřední postup stanovit v nižší výši, než jsou skutečné a odůvodněné náklady poškozeného, které musel vynaložit na obranu před nesprávným úředním postupem a jeho následky?

Podle § 2952 občanského zákoníku se hradí skutečná škoda, podle § 2955: „Nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu soud.“

V tomto případě, kdy žalobkyni nebyly uhrazeny zcela odůvodněné náklady na služby advokáta v řízení o výchovném opatření, nedošlo k úhradě skutečné škody, ani nedošlo ke spravedlivému uvážení okolností případu a k výkladu, který nevede k bezohlednosti urážejícímu obyčejné lidské cítění (viz výše).

Pokud náklady na advokáta nelze přiznat v původním řízení o výchovném opatření, neboť žalobkyně k docílení úhrady nákladů řízení zatím vyčerpala všechny opravné prostředky, ale podle názoru Městského soudu v Brně (usnesení ze dne 10. 8. 2018, č. j. 23 P 64/2012-910) nelze OSPOD jako opatrovníka zavázat k náhradě nákladů řízení jinému účastníkovi, pak tyto náklady, pokud jsou přiměřené a odůvodněné, musí přiznat jako náhradu škody soud v řízení o náhradě škody za nesprávný

úřední postup. Situace, kdy obě větve soudnictví odmítají žalobkyni tyto náklady (škodu) přiznat, jsou v rozporu s ústavně zaručeným právem žalobkyně na soudní ochranu, konkrétně s právem dle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle kterého má každý právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem. Odůvodněné náklady na advokáta nepochybně tuto škodu představují.

IV. Návrh

Žalobkyně na základě výše uvedeného navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodl takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 8. 2018, č. j. 70 Co 212/2018-165 se v plném rozsahu zrušuje a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Žalobkyni se přiznávají náklady dovolacího řízení.

zastoupena Zuzanou Candigliota, advokátkou